

การศึกษาพิเศษ (Special Education)

นพ.ทวีศักดิ์ ลีรัตนเรชา

จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มักไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้ตามระบบปกติ เป็นการศึกษาที่มีความแตกต่างไปจากทั่วไป ทั้งในด้านวิธีสอน กระบวนการ หลักสูตร เนื้อหาวิชา เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

นอกจากนี้การศึกษาพิเศษยังมีขอบเขตครอบคลุมถึงการจัดการศึกษาให้เด็กกับปัญญาเลิศ หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน ซึ่งเด็กเหล่านี้มักไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้ตามระบบปกติ เช่นเดียวกัน

การศึกษาพิเศษ เป็นรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มทักษะพื้นฐาน ด้านสังคม การสื่อสาร และทักษะทางความคิด ซึ่งทำให้เกิดผลดีในระยะยาว โดยเนื้อหาหลักสูตรจะเน้นการเตรียมความพร้อม เพื่อให้เด็กสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ ควบคู่ไปกับทักษะทางวิชาการ

ครูการศึกษาพิเศษ หมายถึง ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษระดับปริญญาตรีที่ผ่านการประเมินทักษะการสอนคนพิการตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการกำหนด และปฏิบัติหน้าที่สอน จัดการศึกษา นิเทศ หรือหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program; IEP) หมายถึง แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลพิการ ตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นเฉพาะบุคคล จึงควรมีการออกแบบให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความบกพร่อง และความสนใจของเด็กแต่ละคน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ง่าย ไม่สับสน เด็กสามารถนำทักษะที่ได้จากชั้นเรียนไปใช้นอกห้องเรียนได้

โปรแกรมการสอนในห้องเรียนที่มีการนำมาใช้ได้แก่ โปรแกรม TEACCH (Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped CHildren) พัฒนาโดย Dr.Eric Schopler เน้นการสอนอย่างมีระบบ ขั้นตอน และการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก เป็นหัวใจสำคัญ โดยมีการจัดห้องเรียนให้เป็นระบบ จัดของเป็นหมวดหมู่ จัดตารางเวลากิจกรรมต่าง ๆ แน่นนอน และมีความคาดหวังที่ชัดเจน ทำให้เด็กรู้ว่าเขาต้องทำอะไรบ้าง และสอนอย่างมีขั้นตอน วิธีการสอนจะเน้นใช้ภาพมากกว่าเสียง สอนให้สื่อสารโดยใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เนื้อหาจะครอบคลุมในทักษะทุกด้าน

การศึกษาพิเศษในประเทศไทยระยะแรก จัดให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4 ประเภท คือ เด็กที่บกพร่องทางการเห็น ทางกายได้ยิน ทางร่างกาย และทางสติปัญญา ตามลำดับ

ปี พ.ศ. 2481 มีการสอนอักษรเบรลล์ (braille) ให้คนตาบอดเป็นครั้งแรกที่ตำบลดอนเมือง จังหวัดพระนคร

ปี พ.ศ. 2494 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งหน่วยทดลองสอนคนหูหนวกขึ้นเป็นครั้งแรก ที่โรงเรียนเทศบาล 17 (โรงเรียนวัดโสมนัสในปัจจุบัน)

ปี พ.ศ. 2501 กรมสามัญศึกษา ได้ส่งครูในสังกัดไปช่วยสอนเด็กป่วยเรื้อรังตามเตียงในโรงพยาบาลศิริราช โดยเฉพาะโรคไขสันหลังอักเสบ (Poliomyelitis) หรือโรคโปลิโอ

ปี พ.ศ. 2503 กระทรวงสาธารณสุข เปิดบริการโรงพยาบาลปัญญาอ่อน เพื่อดูแลผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ถนนดินแดง (สถาบันราชานุกูลในปัจจุบัน)

การศึกษาพิเศษมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนในปัจจุบันมีทางเลือกในการศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งในรูปแบบสถานศึกษาเฉพาะความพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ การเรียนร่วม ห้องเรียนคู่ขนาน ห้องเรียนปกติ รวมถึงการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

เอกสารอ้างอิง

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, พระราชบัญญัติ. (5 กุมภาพันธ์ 2551). ใน: ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 (ตอนที่ 28 ก); หน้า 2.

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556, พระราชบัญญัติ. (17 พฤษภาคม 2556). ใน: ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 (ตอนที่ 42 ก); หน้า 1.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2561). คู่มือการดูแลสุขภาพจิตเด็ก กลุ่มปัญหาการเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พรอสเพอริสพลัส.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2561). คู่มือการดูแลเด็กออทิสติก. กรุงเทพฯ: บียอนด์ พับลิชชิง.

ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550, พระราชบัญญัติ. (27 กันยายน 2550). ใน: ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 (ตอนที่ 61 ก); หน้า 8-24.

Volkmar, F. R., Klin, A. (2000). Pervasive developmental disorders. In: Comprehensive textbook of psychiatry volume II, 7th ed, Sadock, B. J., Sadock, V. A., (eds). Baltimore: William & Wilkins, pp.2659-2678.

Volkmar, F. R., Lord, C., Clin, A., Schultz, R., Cook, E. H. (2004). Autism and the pervasive developmental disorders. In: Lewis's child and adolescent psychiatry: a comprehensive textbook, 4th ed, Martin A and Volkmar FR, eds. Baltimore: William & Wilkins, pp.384-422.

(บทความฉบับแก้ไขล่าสุด: กันยายน 2562)

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2562). การศึกษาพิเศษ. [Online]. Available URL:

<http://www.happyhomeclinic.com/specialeducation.htm>